

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

Miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i za granicą.

(REVUE MENSUELLE DE GÉOGRAPHIE)

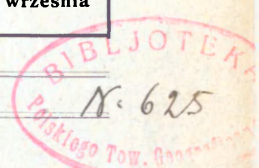
Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Redakcja: **LUDOMIR SAWICKI** i **WIKTOR ORMICKI**

KRAKÓW-DĘBNIKI, UL. BARSKA L. 41.

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września

Kraków, styczeń 1928 r.

I. Sprawy Polskiego Towarzystwa Geograficznego. (*Actes de la Société Polonaise de Géogr.*)

Warszawa. Posiedzenie P. T. G. — Na posiedzeniu Towarzystwa, odbytem dnia 2-go grudnia r. u. pod przewodnictwem prezesa Wł. Massalskiego, w obecności 35 członków Towarzystwa, oraz wprowadzonych gości, p. Kazimierz Przemyski i wygłosił referat pod tytułem: „Piaski Nieborowskie jako teren procesów eolicznych od neolitu“. Referat ten, zawierający dużo ciekawych spostrzeżeń i wywodów autora, dotyczących nie tylko terenu wycieczkowego, lecz i jego stanowiska kulturowego przedhistorycznego, wywołał ożywioną dyskusję. Referat p. Przemyskiego ukaże się w druku w następnym zeszytcie „Przeglądu Pedagogicznego“.

Warszawa. Komisja Dydaktyczna Polskiego Towarzystwa Geograficznego. — W dniu 25-ym listopada b. r. odbyło się posiedzenie ogólne Komisji Dydaktycznej P. T. G., na którym w obecności około 50 osób p. A. Brennejsenówna wygłosiła referat pod tytułem: „Modele i reliefy w nauczaniu geografii“.

W referacie swym prelegentka dała wyczerpującą charakterystykę modeli i reliefów geograficznych wraz z krytyką ich wartości dydaktycznej, oraz metodyką posługiwania się nimi w nauczaniu. Referat wywołał dyskusję, w której brało udział wiele osób. Po referacie odbył się pokaz modeli i reliefów tak dostarczonych przez firmy warszawskie, jak i wykonanych przez uczniów szkół różnych typów, oraz słuchaczy Państwowego Instytutu Pracy Ręcznej. Wystawa tych przedmiotów została przedłużona na dzień 26 i 27 listopada i była zwiedzana nie tylko przez nauczycieli, lecz i wycieczki szkolne.

Dnia 14-go grudnia b. r. rozpoczęto zorganizowany przez Komisję Dydaktyczną kurs miernictwa dla nauczycieli pod kierownictwem p. P. Ordyńskiego.

II. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce. (*Mouvement géographique dans le monde et chez nous.*)

I. Personalja (*Renseignements personnelles.*)

Prof. dr. Svante Arrhenius, ceniony autor licznych rozpraw i dzieł z dziedziny geofizyki i głęboki myśliciel, zmarł 2. X. 1927 w Stockholmie w 67 roku życia.

Lauge Koch, znany badacz północnej Grenlandji i szef duńskiego departamentu lotnictwa, znany nam dobrze jako gość i prelegent Polsk. Tow. Geograf., zmarł w styczniu w Kopenhadze.

II. Komisje i Towarzystwa (*Commissions et Sociétés.*)

Komisja Atlasu Historycznego Polski odbyła posiedzenie w Krakowie w dniach 19 i 20 grudnia 1927 r. pod przewodnictwem prof. W. Semkowicza. Przedstawiciele komisyj lokalnych (z wyjątkiem poznańskiej) złożyli sprawozdania z prac dokonanych w ciągu ubiegłego roku: a mianowicie krakowska z postępu opracowania przekrojowej mapy Małopolski lewobrzeżnej z epoki Sejmu 4-letniego, lwowska (dr. Mendys) z prac przygotowawczych do mapy Małopolski prawobrzeżnej z końca XVIII wieku, warszawska (prof. Arnold) z zestawienia materiałów i opracowywania map województw mazowieckich w XVIII i XVI w. Przy ustalaniu programu prac dalszych powzięto pewne uchwały, dotyczące sposobów znakowania, i dłuższą dyskusję poświęcono kwestji, czy dążyć należy naprzód do opracowania mapy całego terytorjum Polski w przekroju końca XVIII w., czy też przeprowadzać równocześnie analogiczne badania nad epokami dzisiejszemi. Głos w sprawie tej zabierali prof. Halecki, Handelsman, Semkowicz, dr. Buczek, dr. Żebrowski i i. Postanowiono na pierwszym miejscu stawiać postulat zyskania obrazu stanu z w. XVIII, nie wykluczać jednak — zależnie od sił i lokalnych warunków pracy — możliwości opracowywania już obecnie przekrojów dawniejszych, dla których jednak tamten byłby punktem wyjścia, w myśl metody retrogresywnej badań historyczno-geograficznych. Wypracowanie instrukcji, tyczącej się inwentaryzacji materiałów statyst.-histor. dla zamierzonego Słownika Geogr. Polski, powierzono dr. Żebrowskiemu i Buczkowi. Postanowiono wreszcie dążyć do zinwentaryzowania materiałów kartogr., zawartych w zbiorach dotychczas szczegółowo nie zbadanych. Na zakończenie przedłożył prof. Jakubowski swą świeżo wydaną przez Komisję mapę przeglądową Litwy pn. z połowy XVI w. i zapowiedział podobne opracowanie części południowej.

W skład Komisji jako nowi współpracownicy powołani zostali: ks. prof. Jan Fijałek i prof. Jerzy Smoleński.

Komisja Geograficzna P. Akademji Umiej. — W dniu 17-go grudnia 1927 r. odbyło się w Krakowie posiedzenie Zarządu, a następnie zebranie członków Kom. Geogr. P. A. U. pod przewodnictwem prof. E. Romera. Po przyjęciu sprawozdania z działań

ności Komisji w r. 1927 wybrano na lat 3 przewodniczącym prof. E. Romera, zastępcą przewodn. prof. W. Semkowicza, sekretarzem prof. J. Smoleńskiego. Przewodniczącymi sekcji wybrani zostali na r. 1928: I-ej prof. H. Arctowski (Lwów), II-ej prof. S. Lencewicz (Warszawa), III-ej prof. W. Szafer (Kraków), IV-ej prof. A. Jakubski (Poznań), V-ej prof. S. Pawłowski (Poznań), VI-ej prof. J. Czekanowski (Lwów), VII-ej prof. W. Semkowicz (Kraków). Przyjęto zasady zmian regulaminu, zgodne z Statutem Akademii. Dłuższą dyskusję poświęcono sprawie preliminarza budżetowego. Wobec licznych prac, zgłoszonych do publikacji w Komisji, postanowiono cały budżet na r. 1928 poświęcić na cele wydawnicze. Ustalono tytuł publikacji: „Prace Komisji Geogr. P. A. U.” i typ wydawnictwa, podobny do przyjętego przez Komisję Etnograficzną.

Celem ustalenia nazw geogr. w Tatrach postanowiono zaprosić dyr. J. Zborowskiego w Zakopanem do zorganizowania badań na miejscu w porozumieniu z Komisją Językową P. A. U. Wybrano Komisję celem zbadania możliwości subwencjonowania przez P. Ak. Um. ekspedycji naukowych, organizowanych przez prof. L. Sawickiego. Wreszcie uchwalono rozpocząć od stycznia 1928 r. odbywanie posiedzeń naukowych Komisji. Sekcja geomorfologiczna Komisji, która w tymże dniu odbyła doroczne zebranie, zgłosiła rezolucje: *a)* by przy wszelkich badaniach geolog. i geomorf., w zakres których wchodzi problem dyluwjum glacialnego, starano się określić statystycznie na obszarze badanym skład materiału erratycznego i materiał ten poddawano badaniom petrogr. i by nadto uwzględniano w badaniu wapnistość glin morenowych; *b)* by przy opisach topo-geologicznych nie pomijano obserwacji geomorfologicznych, a w szczególności teras.

Polski Narodowy Komitet Międzynarodowej Unii Geograficznej. — Polska Akademia Umiejętności zamianowała w listopadzie 1927 r. członkami Komitetu Narodowego Unii Geograficznej pp.: H. Arctowskiego (Lwów), J. Czekanowskiego (Lwów), A. Jakubskiego (Poznań), S. Lencewicza (Warszawa), M. Limanowskiego (Wilno), W. Massalskiego (Warszawa), S. Pawłowskiego (Poznań), E. Romera (Lwów), L. Sawickiego (Kraków), W. Semkowicza (Kraków), J. Smoleńskiego (Kraków), W. Szafera (Kraków).

Pierwsze zebranie Komitetu Narodowego odbyło się dnia 17 grudnia 1927 r. w Krakowie, w gmachu Akademii. Prezesem Komitetu wybrany został prof. E. Romer, generalnym sekretarzem prof. J. Smoleński.

Po przyjęciu do wiadomości zatwierdzenia przez Ministerstwo W. R. i O. P. nominacji prof. Romera jako delegata Rządu i przewodniczącego delegacji polskiej na przyszłym Kongresie Międzynar. Geografów w Cambridge, powzięto szereg uchwał, dotyczących się akcji przygotowawczej, oraz inicjatywy zmierzającej do podniesienia poziomu referatów kongresowych przez przechodzenie ich przez aprobatę Komitetów Narodowych. Uchwalono porozumieć się z Rządem w sprawie zaproszenia następnego Kongresu do Polski i uchwalono przygotowanie wniosków na Assem-

blée Générale Unji Geogr., odnoszących się do ujednostajnienia sygnatur kartograficznych.

Warszawa. — Żydowskie Towarzystwo Krajoznawcze rozpoczęło w grudniu 1927 r. wydawnictwo własnego organu p. t. „Land un Leben“.

Warszawa. — Wznowiono tu wydawnictwo dwutygodnika „Wszechświat“. Redakcja spoczywa w ręku p. Adama Czartkowskiego.

Warszawa. — W roku ubiegłym przystąpił Polski Klub Turystyczny do publikacji czasopisma, poświęconego turystyce i przemysłowi turystycznemu. Nosi ono tytuł „Turysta“. Szata zewnętrzna nowego czasopisma jest wytworna — redakcja zaś nader staranna i celowa.

Towarzystwo Geograficzne w Poznaniu — po zatwierdzeniu przez władze statutu, rozpoczęło z dniem 12 stycznia 1928 swoją działalność. Przewodniczącym jest prof. Uniwersytetu dr. Stanisław Pawłowski, sekretarzem Władysław Deszczka, adres: Poznań, Wjazdowa 3. Polskie Tow. Geograficzne przesyła nowej bratniej instytucji najszczerze życzenia powodzenia w pracy na niwie geograficznej.

L. S.

III. Zjazdy (Congrès).

I. Zjaza Koleżeński Geografów Krakowskich. — Z okazji obchodu dziesięciolecia istnienia towarzystwa Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Geograficznego zwołuje do Krakowa na dni 2 do 4 lutego 1928 I. Zjazd Koleżeński Geografów Krakowskich i zaprasza nań wszystkich jaknajserdeczniej, którzy bądź to wyszli z krakowskiego ośrodka pracy geograficznej, bądź też weszli w jego sferę działania lub też interesują się jego rozwojem, a pracują dziś na dalekiej nieraz prowincji, szczególnie zaś w obrębie Kuratorjów Szkolnych Krakowskiego i Śląskiego. Program przewiduje w pierwszym dniu przedpołudniem obrady, zmierzające do stworzenia szeregu instytucji, ułatwiających geografom pracę naukową i zawodową, wspólny obiad, zaś popołudniu wspólne zwiedzanie wystawy geograficznej, urządzonej w Instytucie Geograficznym z okazji Zjazdu, przyjęcie prywatne u profesorstwa Sawickich i wspólny udział w uroczystym posiedzeniu Towarzystwa Geograficznego, na którym m. i. prof. Sawicki wygłosi odczyt pod tytułem: Polska akcja ekspedycyjna. Wieczorem w lokalach Instytutu odbędą się tradycyjne pląsy Koła Geografów Słuchaczy Uniwers. Jagiellońskiego.

W dniu drugim członkowie Zjazdu przysłuchają się przedpoł. wzorowym lekcjom geografji w średnich i powsz. szkołach krakowskich i odbędą wzorową wycieczkę geograficzną z uczennicami państw. Gimnazjum Żeńskiego; spostrzeżenia swe omówią na wspólnej konferencji w godzinach popołudniowych. W trzeci dzień Zjazdu wyjadą pod kierownictwem prof. Sawickiego na jednodniową wycieczkę naukową na Górną Śląsk.

We wszystkich sprawach należy się zwrócić bezpośrednio do Komitetu Organizacyjnego Zjazdu, Kraków, Grodzka 64; tamteży też skierować wkładkę zjazdową w wysokości 5^{zł.}, oraz zgłoszenia co do życzeń noclegowych (Komitet czyni w tym kierunku ułatwienia) itd. Komitet wysyła też dalsze zaproszenia imienne, o ile otrzyma adresy interesentów.

XV. Międzynarodowy Kongres Geologiczny odbędzie się w dniach od 29 lipca do 12 sierpnia 1929 w Pretorji (pd.-zach. Afryka). W czasie kongresu przewidziano szereg wycieczek. Kongresowi poświęcone będzie specjalne wydawnictwo p. t. „Zapas złota na ziemi”. Bliższych informacji zasięgnąć można pod adresem: General Secretary XV International Geological Congress, P. O. Box 391, Pretoria.

Międzynarodowy Zjazd Geograficzny w Londynie—Cambridge 1928. — Wszedł program Zjazdu, z którego wyjmujemy dla wiadomości naszych Czytelników następujące informacje. Zjazd rozpocznie się w Londynie 13 lipca zjazdem członków i delegatów, i trwać będzie do 26 lipca, w którym to dniu członkowie wyjeżdżają na kilkudniowe wycieczki. Kalendarz zjazdowy przewiduje na pobyt w Londynie dni 14—16 lipca, przejazd do Cambridge 17 lipca, pobyt w Cambridge 18—25 lipca. Zaś na poszczególne dni: 14 lipca przedpoł. posiedzenie Komisji Mapy Świata, popoł. przyjęcie w Król. Tow. Geograficznym; 15 lipca wieczorem przyjęcie w Science Museum, South Kensington; 16 lipca posiedzenie Komitetu Wykonawczego Unji i Komisji Mapy Świata, wieczorem przyjęcie przez Miasto Londyn; 17 lipca zebranie ogólne Unji Geograficznej i wybory władz kongresowych; 18 lipca otwarcie Kongresu. W tym dniu i w następnych do 25 lipca posiedzenia plenarne i sekcyjne Kongresu oraz Komisji Osiedli Wiejskich, Teras Pliocenijskich i Plejstocenijskich, wybory i rezolucje. W międzyczasie 20 lipca popoł. przyjęcie przez Uniwersytet w Cambridge, 21 lipca drobne wycieczki, 22 lipca różne przyjęcia, 23 lipca wieczorem przyjęcie, wydane przez Rząd, 25 lipca popoł. zamknięcie Zjazdu.

26 lipca rozpoczynają się wycieczki, których program przewiduje 4: 1) Cambridge—Oxford—Southampton—Londyn; 2) Cambridge—Windsor—nizina Salisbury i Stonehenge—Winchester—Londyn (3 dni), 3) Cambridge—Warwik—Shrewsbury—Półn. Walja—Worcester—Londyn (3 dni), 4) Cambridge—Birmingham—Manchester—Windermere—Derwentwater—Newcastle—York—Lincoln—Cambridge.

Członkowie Zjazdu dzielą się na zwyczajnych (geografowie i instytucje geograficzne krajów, należących do Unji Geograficznej) i zaproszonych (geografowie krajów nienależących do Unji). Opłata kongresowa wynosi 1 funta ang. Za tą samą opłatą krewni członków Zjazdu, obecni na Zjeździe, mogą stać się członkami Zjazdu. Sekcyj naukowych ustanawia się sześć:

- 1) Geografja matematyczna, Topografja i Mapy,
- 2) Geografja fizyczna, Geomorfologja, Oceanografja,
- 3) Biogeografja, rozmieszczenie roślin i zwierząt,

4) Geografia człowieka, Etnografia, Geografia polityczna i gospodarcza,

5) Geografia historyczna i historia geografii,

6) Geografia regionalna, Nauczanie geografii, Terminologia itd.

Referaty przedstawione mogą być w jakimkolwiek języku; jest jednak rzeczą pożądaną, by referenci nadesłali na ręce sekretarza Zjazdu do 1 lipca 1928 skróty referatowe w językach francuskim lub angielskim (objętości do 400 słów) dla wydrukowania ich przed Zjazdem.

Przemówienia referatowe ograniczono do 20 minut, przemówienia dyskusyjne nie ponad 7 minut. Referaty i treść przemówień dyskusyjnych należy po posiedzeniu złożyć do rąk sekretarza sekcyjnego.

Każdy członek Zjazdu może przedstawić jakikolwiek referat na jakikolwiek temat, pod warunkiem, że referat lub jego skrót był przesłany sekretarjatowi zawczasu i przez Komitet Organizacyjny Zjazdu zaakceptowany. Komitet proponuje jednak skupić szczególną uwagę i szczegółowo przedyskutować następujące tematy: 1) Osadnictwo wiejskie, 2) Mapa Świata 1:1,000,000, 3) Terasy pliocenские i pleistocenские, 4) Wahania klimatyczne, 5) Wysokogórski świat roślinny i zwierzęcy, 6) Mapa obszarów pozbawionych odpływu do morza.

Komitet Organizacyjny przygotowuje wystawę map sztabowych angielskich i międzynarodowych, jak niemniej map historycznych, przechowywanych w Uniwersytecie w Cambridge. Koleje połd.-angielskie (Southern Railway) i francuskie na przestrzeni Paryż—Calais, Boulogne, Dieppe lub Havre przyznały Kongresistom 33% zniżki, w sprawie których zawczasu należy zwracać się do sekretarjatu Kongresu oraz do MM. Thos. Cook & Son, Ltd. Ważność tych zniżonych biletów ograniczona do czasu 11 lipca—11 sierpnia, przerwa w Londynie możliwa, jednakże z tem zastrzeżeniem, że Londyn opuszczonym będzie najpóźniej 18 lipca. W sprawie mieszkania i wikt w Londynie należy porozumieć się z Messrs. Thos. Cook, Berkeley Street, London W. J.: ceny wynoszą zależnie od klasy hotelu za pokój od osoby wraz z śniadaniem 7/6 do 25/— szyl. ang., za lunch 2/— do 4/6 szyl. ang., za obiad 3/6 do 6/6 szyl. ang. Co do Cambridge pośredniczy sekretariat Zjazdu, do którego należy się zwracać: cena 10/— do 21/— szyl. ang. za pokój i śniadanie dziennie.

Komitet wykonawczy Zjazdu stanowią pp.: Colonel Sir Charles F. Close, przew., Hugh Robert Mill, Esq., Colonel H. St. J. L. Winterbotham, A. R. Hinks, Esq., F. Debenham, Esq., sekret., adres: Congrès International de Géographie, Gonville and Caius College, Cambridge, England.

IV. Ekspedycje. (*Expeditions*).

Badania etnograficzne na półwyspie Kola. — Z początkiem ub. r. wysłał rząd sowiecki naukową ekspedycję badawczą na półwysp Kola, która miała się zająć gromadzeniem materiałów etnograficznych, tyjących się Lapończyków i rosyjskich mieszkańców

tamtych okolic. Inicjatywa wyszła z norweskiego Instytutu (Oslo) dla badań porównawczych nad kulturami, wyprawa zaś odbywa się przy współdziałaniu i według planów Nansena i Hoel'a, szefa misji Svalbarda.

Wyniki ekspedycji Kozłowa do republiki Tannu-Tuwa i do Mongolji. — Podróż badawcza Kozłowa (1923—1926), której terenem była przedewszystkiem rzeczpospolita Tannu-Tuwa i Mongolja, przyczyniła się w wysokiej mierze do wyjaśnienia przebiegu starych arterij komunikacyjnych przez środkową Gobi. W drugim okresie podróży dokonano poważnych odkryć archeologicznych, jakoteż udało się kierownikowi podróży, znającemu teren z wcześniejszych podróży, stwierdzić przyrost piasków. Publikacja wyników potrwa czas dłuższy, albowiem badania prowadzono w dwunastu dziedzinach.

Prace niemieckiej ekspedycji dla zbadania szczątkowej ludności indyjskiej postępują pomyślnie naprzód. — Ukończono roboty antropologiczne i etnograficzne na Cejlonie i przystąpiono do analogicznych robót nad ludem górskim, żyjącym we wsch. Gath (okręg Madras). Odłam ten zdaje się odpowiadać resztkom jednego z ostatnich najazdów wojowniczych ludów wschodnio-azjatyckich na obszary migracji aryjskiej. — Na czele wyprawy stoi monachijski antropolog dr. v. Eickstedt.

Badania nad wybrzeżami wschodniej Grenlandji. — W r. 1923 podjęto próbę dokładniejszego zdjęcia zewnętrznych wybrzeży wschodniej Grenlandji w obszarze fjordu Franciszka Józefa. Próba ta spełzła na niczem wobec bardzo niekorzystnych warunków lodowych. Podjęto ją na nowo w lecie 1926, kiedy uniwersytet w Cambridge wysłał wyprawę pod kierownictwem J. M. Wordie'go. Wyprawa ruszyła przez wyspę Jan Mayen, powrót nastąpił przez Islandję. Od wysp Pendulum i Sabine na Pn. aż do zatoki Davy na Pd. zdjęto całe wybrzeże zewnętrzne topograficznie. Na wyspie Sabine'a powtórzono pomiar wahadłowy z r. 1825. Wyjście na szczyt Petermanna z fjordu Kielrufa nie doszło do skutku z powodu braku czasu.

Najważniejszym odkryciem geologicznym jest stwierdzenie, że sfałdowanie kaledońskie objęło i obszar fjordu Franciszka Józefa. Wyprawa znalazła ślady mieszkań Eskimosów i wykopała kilka szkieletów.

V. Wiadomości drobne (*Informations courantes*).

Europa. Elektryfikacja Anglii (Wielkiej Brytanji). Jednolita sieć kabli i przewodów elektrycznych, obsługująca cały tkacki przemysł i 80% tamtejszej ludności, jest dziełem Centralnego biura elektryfikacyjnego, które planuje obecnie objęcie pd.-wsch. Wielkiej Brytanji (8800 mil²: 11·39 milj. osób) wraz z hrabstwami: Londyn, Middlesex, Essex, Kent, Surrey, Berkshire, Buckinghamshire, Bedfordshire, Cambridgeshire, Huntingdonshire i części hrabstw Sussex, Hampshire i Suffolk.

Tendencje angielskiej gospodarki agrarnej. W rozwoju angielskich stosunków agrarnych (W. Brytanja i Wales) uderza od r. 1886 postępujący zanik powierzchni ornej przy równoczesnym wzroście pastwisk.

W latach 1886—1890 stanowiła rola 13·24%, pastwiska 14·56%, w la-

tach 1906—1910 — 11·44 i 15·90‰, w r. 1912 — 10·68 i 15·07‰, w r. 1927 — 10·31 i 15·28‰.

Jedyna fabryka cukru w Irlandji znajduje się w Carlow i jest czynną od 15. XI. 1926 r. W r. 1926/27 czerpała fabryka surowiec z 9400 akrów; w ciągu 100 dni wyprodukowano 12000 t cukru, zatrudniając 800 robotników. Buraki zawierały 17·3‰ cukru, stojąc w ten sposób po czechosłowackich na drugim miejscu w produkcji europejskiej.

Na rok 1927/28 zakontraktowała fabryka 15000 akrów pod kulturę buraczaną. W ten sposób oblicza się produkcję cukru na 18000 t, co pozwoliłoby na pokrycie $\frac{1}{6}$ rocznego zapotrzebowania Irlandji.

Prace regulacyjno-irygacyjne w Hiszpanji. W Hiszpanji utworzył się związek mający na celu zaprojektowanie robót wodnych w dorzeczu Guadalquiviru. Skanalizowanie Guadalquiviru i jego dopływów umożliwi nawodnienie obszaru o powierzchni 441.000 ha, przyczem przewidziane tamy dostarczyłyby energii, odpowiadającej 550.000 K.P. Równie ważnemi są konsekwencje komunikacyjne. Dzisiaj jest Guadalquivir spławny na powierzchni 82 km, gdy po ukończeniu robót okręty mogłyby dochodzić w pierwszym okresie do Cordoby, następnie do Baery t. zn. 350 km w górę rzeki.

Regulacja rzeki Duero (Hiszpanja). Na przestrzeni 100 km stanowi Duero granicę portugalsko-hiszpańską. Ponieważ na tym tylko odcinku względna różnica wysokości zwierciadła wody wynosi 417 m, stąd regulacja dostarczyć może energii odpowiadającej 550000 K. P. Poddanie regulacji dalszych części rzeki, które leżą już w Hiszpanji, pozwoliłoby na zdobycie jeszcze 350.000 K.P. Przedsięwzięcie spoczywa w ręku mieszanego hiszpańsko-portugalskiego towarzystwa.

Emigracja z Hiszpanji. W r. 1926 wywędrowało 45.179 osób za ocean. W tym samym czasie powróciło około 40.000 osób. Emigracja kierowała się do Argentyny (66‰), na Kubę (20‰), do Urugwaju (5‰), do Brazyliji (6‰) i do Meksyku (niespełna 3‰).

Komunikacja iskrowa Niemcy-Filipiny. W letnich miesiącach 1927 r. oddano do dyspozycji powszechnej linię telegrafu iskrowego Nauen-Manila.

Siły wodne Szwecji obliczane są na 10 milj. K.P. w ciągu 6 miesięcy. Z tego eksploatuje się 1·5 milj. K.P. Dalsze prace są w toku. Obecnie wznosi się 4 nowe potężne zakłady i pracuje się nad przeprowadzeniem przewodów z pn. kraju na pł. Szwecja jest zelektryzowana do tego stopnia, że prawie 50‰ powierzchni rolniczej korzysta z tej właśnie siły motorycznej.

Turystyka jako gałąź gospodarstwa szwedzkiego. W lecie r. 1927 odwiedziło Szwecję 38.000 turystów (8.400 Amerykan i 6.500 Niemców). Przychód ze wzmiankowanego ruchu rachowany jest na 25 milj. kr.

Prace osuszające na Węgrach. Dzięki odwodnieniu pozyskano w r. 1927 między Dunajem a Cisą 17.000 morgów dla rolnictwa. Prace będące obecnie w toku przyniosą w r. 1928 dalszych 35.000 morgów.

Linia telefoniczna Beograd-Wiedeń została uruchomiona z końcem z. r. *Jugostawja* przystąpiła do budowy nowej linii kolejowej Bitolj-Prilep (46 km).

Fabryka samolotów znajduje się w budowie w Rachowicy obok Beogradu.

Rolnictwo w Bułgarji. Z dat publikowanych przez Bułgarski Państwowy Urząd Statystyczny wynika, że w r. 1927 ogólna powierzchnia zasiewu zwiększyła się w stosunku do powierzchni z r. 1926 o 4·4‰. Ponadto zbiory wypadły znacznie korzystniej za wyjątkiem ryżu i kukurudzy.

Uprawa tytoniu w Bułgarji objęła w r. 1927 obszar o powierzchni 26500 ha, t. zn. o 13·5‰ mniejszy aniżeli w roku 1926. Zbiór wynosi około 15 milj. kg.

Zbiór pszenicy w Rumunji wyniósł w 1927 r. 26·34 milj. kwintali; był więc o 4 milj. q niższy aniżeli w r. 1926. Zbiór kukurudzy natomiast (37 milj. q) był o połowę niższy aniżeli w r. 1926.

Produkcja ropy w Rumunji w I półroczu 1927 wyniosła 1·76 milj., t. j. o $\frac{1}{4}$ milj. więcej aniżeli w analogicznym czasokresie 1926 r.

W Rumunji uroczono nową linię kolejową Comlosul-Banatean-Neran. Jest ona 14 km długa i wiąże się z linią Timisoara-Lovrin.

Reforma agrarna w Rumunji objęła do 15. VI. 1926 r. 561 posiadłości wielkiej własności 244 wspólnot gminnych o łącznej powierzchni 76000 ha.

Ziemie nadano 48.000 Rumunom, 21.100 Ukraińcom, 5.700 Niemcom, 870 Węgom, 790 Żydom, 400 Cyganom, 98 Rosjanom i 1.300 osobom różnych narodowości.

Import rudy żelaznej do Polski kształtował się następująco w pierwszych 3-ch kwartałach 1927 r.

	I.	II.	III.
Ogółem importowano:	142.000 t.	176.000 t.	207.000 t.
w tem:			
z Niemiec	24.000	33.000	34.000
Szwecji	32.000	26.000	48.000
Rosji	71.500	82.000	80.000

Szczególnie charakterystyczny jest wzrost importu ze Szwecji.

Rolnictwo na Łotwie. W r. 1927 pozostało pod poszczególnymi uprawami w tysiącach ha: żyto 256,3 (w r. 1926 257,3), pszenica 58,7 (49,5), jęczmień 185,3 (190,3), owies 305,2 (320,8), fasola 36,6 (38,2), len 63,2 (63,8), ziemniaki 85,5 (82,1).

Wywóz płodów rolnych z Łotwy wzrósł co do wartości w roku 1926 w stosunku do przeciętnego eksportu z lat 1921/25 w zakresie poszczególnych produktów następująco: len o 20%, masło 235%, skóry 29%, mięso 431%.

Wprowadzenie systemu metrycznego w Estonji. Z dniem 1 stycznia 1929 wchodzi w Estonji w życie ustawa, wprowadzająca metryczny system miar i wag.

Linja telefoniczna Tyflis-Moskwa została uruchomiona w listopadzie ub. r.

Azja. Sowieckie kopalnictwo węglowe i naftowe. Wydobycie węgla w roku gospodarczym 1926/27 wzrosło w Rosji Sowieckiej w stosunku do r. 1925/26 o 25,11%. W ub. r. wydobyto 23,6 milj. t, w r. 1925/26 18,9 milj. t. W poszczególnych przedsiębiorstwach wzrost produkcji wahał się od 3 do 66%, w stosunku zaś do planu gospodarczego wydobyto od 88 do 105%.

Produkcja ropy podniosła się w tym samym czasie o 22% (1926/27—632,8 milj. pudów), dzięki czemu zdołano zrealizować zamierzony plan gospodarczy. Mniejsze powodzenie miał program wierceń, przeprowadzony jednak przecież w 93%. Ogółem przewiercono 374,800 m. Eksport ropy i nafty podniósł się o 38,1%, osiągnął on 124,2 milj. pudów.

Wiercenia za potasem na Uralu. W okręgu Solikamskim ukończono wiercenia w dwunastu próbnych szybach, które schodzą 100 do 400 m poniżej poziomu. Występowanie potasu oblicza się na obszar o powierzchni 60 km². W sąsiednim okręgu Bereśniakowskim znajdują się obecnie w wierceniu 3 próbne szyby.

Pokłady 80% rudy cynowej stwierdzono zapomocą wierceń w okolicy Czity i Nerczyńska.

Badania nad pokładami rud manganowych prowadzone na Syberji w okolicy Aczyńska dają wspaniałe wyniki. Ostrożne szacowania wskazują na zapas 60 milj. pudów, przyczem ruda zawiera 42% manganu, oraz zupełnie nieznaczne ilości miedzi, arsenu i niklu.

Rosyjski wywóz zboża. W ostatnim okresie eksportowym 1926/27 wysłała Rosja poza swe granice 187,3 milj. pudów zbóż; z tego połowę stanowiły pszenica i żyto, 27 milj. pudów makuchy i 26 milj. pudów jęczmienia. Kukurudzy wysłano 12 milj. pudów. W ogólności udział Rosji w światowym eksporcie zbożowym wyraził się cyfrą 7,3%, przyczem dla niektórych zbóż podnosił się. N. p. eksport jęczmienia doszedł 14%, żyta nawet 32% światowego eksportu. Wywóz rosyjski zwracał się do Niemiec, Holandji i Anglii przedewszystkiem. Najszabszym odbiorcą jest Anglja (15% eksportu rosyjskiego); udział Rosji w angielskim imporcie dochodził przed wojną 18%, dziś wynosi ledwie 5%. Prawie 1/10 wywozu korzystało z dróg wodnych.

Spis ludności w Azjatyckiej Rosji Sowieckiej, przeprowadzony 1 lipca 1927, wykazał zaludnienie w ilości 25 milj. głów. Ludność rozłożona jest w ten sposób, że w republikach środkowo-azjatyckich mieszka 13,670.000, na Syberji 8,680.000, na dalekim Wschodzie 1,840.000.

Wynagrodzenie robotnika w Rosji Sowieckiej nie jest problemem geograficznym. Jeżeli poniżej poświęcamy tej kwestji słów kilka, to przedewszystkiem z tego względu, że rzuca ona światło na sprawę stopy życiowej. Poda-

jemy średni roczny zarobek robotnika w rozmaitych gałęziach pracy, przyczem zarobek z r. 1926/27 wyrażamy w odsetkach takiegoż wynagrodzenia z r. 1913: w przemyśle węglowym zarabia robotnik obecnie 77 4⁹/₁₀ wynagrodzenia z r. 1913, w przemyśle metalowym 83 8⁰/₁₀, w chemicznym 164 1⁰/₁₀, w metalowym przetwórczym 99⁰/₁₀, w papierowym 148 4⁰/₁₀, w poligraficznym 111 8⁰/₁₀, w ogóle w przemyśle 107⁰/₁₀, w służbie kolejowej 74 3⁰/₁₀, na innej posadzce państwowej 36 7⁰/₁₀.

Spożycie zboża, tłuszczów roślinnych, mleka, stoniny, masła i jaj na głowę i na rok przedstawia się w Rosji Sowieckiej następująco:

	Ludność miejska		Ludność wiejska	
	1912/13	1925/26	1912/13	1925 26
Zboże (pudy)	116	116	14·3	14·3
Tłuszcze roślinne (funty)	—	13·6	—	9—
Masło i słonina (—, —)	112—	100—	49·9	44—
Mleko (wiadra = 12·3 l)	171	18·3	12·3	14·3
Jaja (sztuk)	117—	80—	32—	51—

Sowiecko-angielska walka o rynki zbytu. W jesieni 1925 po zawarciu traktatu handlowego z chińskim Turkestanem rząd rosyjski zorganizował w Kaszgarji misję handlową. Wykupuje ona wełnę i bawełnę, dostarcza jej wzamian: cukrów, nafty, papierosów, wyrobów porcelanowych, żelaznych i aluminiowych i to po cenach niemożliwych dla kupców angielskich.

Turkestan chiński prowadzi też ożywiony handel ze Stanami Zjednoczonymi przez Tientsin.

Gospodarcza rola Japonji w Azji Sowieckiej. Pracujące na Sachalinie, na podstawie koncesyj rosyjskich, przedsiębiorstwa naftowe, korzystają obecnie z 13 szybów o łącznej dziennej produkcji 1300 koków. W wierceńiu znajduje się 10 dalszych szybów (miejscowość Ofa — pn. Sachalin).

Postanowienia o handlu cudzoziemców opublikowało Chińskie Ministerjum Spraw Zagranicznych. Cudzoziemcom wolno zajmować się handlem w portach i stołecznych miastach prowincji oraz w ściśle określonej odległości od miejsca postoju okrętu, względnie stacji kolejowej. Cudzoziemcy nie mają prawa kupowania ziemi; mogą ją na ściśle określony czas dzierżawić. Każde przedsiębiorstwo handlowe musi być zarejestrowane w Ministerstwie dla Spraw Wewnętrznych. Cudzoziemcom nie wolno handlować trzcinami, opjum, bronią, amunicją, sprzętem wojskowym, podobnie jak zabronionym jest wywóz ryżu, środków żywności, soli i monety chińskiej.

Złoże węglowe na Sachalinie. W pd. części zachodniego wybrzeża Sachalinu stwierdzono występowanie nadzwyczaj bogatych pokładów węgla kamiennego; złoża obliczane są na kilka miliardów pudów. Rzeczoznawcy japońscy wyrażają pogląd, że jakościowo nie ustępuje nowo odkryty węgiel pokładom z Cardiff.

Wypowiedzenie układu hiszpańsko-chińskiego przez rząd Pekijski spotkało się z hiszpańskim protestem, który zresztą nie został zrespektowany. Idzie tu o jednostronny układ z r. 1864, którym Hiszpanja zawarowała sobie eksterytorjalność.

Samodzielność polityczna Mongolji. Według informacji japońskich Sowiety proklamowały zupełną niezawisłość Mongolji i ustanowiły w Urdze zastępstwo, wzgl. przedstawicielstwo dyplomatyczne.

Rolnictwo w Indjach Brytyjskich (pszenica, kaczuk, bawełna). W roku 1926/27 pozostawało pod uprawą pszenicy 31·24 milj. akrów ziemi (1925 26—30·47 milj. akrów); zbiór wyniósł 8·95 milj. t. (8·7 milj. t.). W r. 1926 było czynnych 1171 plantacji kuczukowych, które zajmowały obszar 203·700 akrów; zatrudniały około 50.000 robotników. 50% plantacji posiada Burma, 31% Travancore, 10% Madras, 6% Cochin, 3% Coorg i Mysore.

Powierzchnia, zajęta przez uprawę bawełny w r. 1927/28, szacowana jest na 15·23 milj. akrów, t. j. 30% więcej aniżeli w poprzedniej kampanji.

Pod uprawą herbaty w Indjach Brytyjskich znajdowało się w r. 1926 739.300 akrów, t. zn. o 2% więcej aniżeli w roku poprzednim. Na poszczególne prowincje rozkładała się uprawa jak poniżej: Assam 420 600 akr. (powierzchnia wzrosła w stosunku do roku 1926 o 1%; plantacyj było 941), Bengalja 194.700 akr. (+0·9%; 370), Indje Pd. 106.100 (+6·1%; 309), Indje Pn. 16.200 akr. (+1·2%; 2404) i Bihar z Oryssą 2100 (—; 21).

VI. Recenzje (*Compte-rendus*).

T. i St. Zwolińscy. Przewodnik po Tatrach i Zakopanem. Wyd. 3-cie, Zakopane 1927. Nowy przewodnik stanowi zupełnie odrębny typ w stosunku do istniejących dzieł tego rodzaju, a to dzięki specyficznemu ujęciu, które usunęło luki i braki poprzednich. I tak bardzo silnie podkreślono speleologię tatrzańską, wplatając multum obserwacji o znacznych walorach naukowych. — Z wielką radością stwierdzamy, że autorowie „odkryli“ przed czytelnikiem i turystą „zaniedbane“ szlaki Tatr Zachodnich.

Pewne usterki w uszeregowaniu opisywanych dolin np. mogą być w przyszłości usunięte. Podobnie i przegląd literatury tatrzańskiej domaga się uzupełnienia.

Pomijając te drobne niedokładności natury raczej naukowej aniżeli przewodnikarskiej, podkreślić należy, że „Przewodnik“ jest pod każdym względem wartościowy. Szata ilustracyjna mimo skromności odznacza się celowym i umiejętnym doбором materiału.

Dr. Adam Gadomski.

Beckmann Fritz, Die internationale agrare Arbeitsteilung Europas, Jena, Fischer 1926, str. 24. Analiza przedwojennych stosunków gospodarki agrarnej w Europie jest punktem wyjścia rozprawki. W dalszym jej ciągu podkreśla Beckmann próby organizacji przetwórstwa agrarnego w bezpośrednim sąsiedztwie okręgów przemysłowych. Przechodzi następnie do scharakteryzowania skutków W. Wojny i omawia znaczenie zmian socjalnych.

Temat rozprawy niezwykle interesujący cierpi bardzo wskutek badania całego problemu pod kątem interesów (nie stosunków) niemieckich. Mimo tego całość zasługuje na uwagę. *W. O.*

Kuske Bruno, Die historischen Grundlagen der Weltwirtschaft, Jena, Fischer 1926, str. 30. Autor analizuje genezę gospodarki światowej, przyczem zwraca uwagę na 3 kategorie czynników, a mianowicie na przyrodzony charakter krain, który dopuszcza specyficzną gospodarkę, na zapotrzebowanie, jako najważniejszy regulator stosunków wymiany międzynarodowej i na organizację państwowo-polityczną oraz strukturę społeczną, które działają raczej tamująco na rozwój gospodarki światowej. Szczególnie interesująco przedstawia się analiza zapotrzebowania jako motoru gospodarki światowej. *W. O.*

Wilhelm Ziegler, Einführung in die Politik, Berlin, Zentralverlag 1927, str. 316 — 46 marek. Obszerna praca Zieglera może być rozumiana przedewszystkiem na tle dzisiejszej i wczorajszej — z okresu Wielkiej Wojny — polityki niemieckiej. Stąd też i wartość książki niewątpliwie nadzwyczajnie interesującej, jest niestała. Obok zdań, nacechowanych zimną obiektywnością, znajdujemy inne, w których bez osłonek idealizuje się to, co u innych było solą w oku. Układ książki nie pozostawia — zdaje mi się — nic do życzenia. Po krótkim wstępie, poświęconym wykładowi pojęcia polityki, autor przechodzi do rozbioru „istotnych podstaw polityki“. Omawia tu stosunek człowieka do przestrzeni,

znaczenie surowców i t. p. Dalej znajdujemy zestawienie źródeł państwowej woli politycznej wewnętrznej, przyczem mechanizmowi stałemu (konstytucja) przeciwstawiony jest mechanizm ruchomy (życie partij politycznych). Ziegler traktuje więc narodziny państwowej woli politycznej jako efekt zmieszania statyki i dynamiki społecznej. Bardzo ciekawie pojęte są dwa dalsze rozdziały, a więc analiza genezy zewnętrznej państwowej woli politycznej, oraz rozważania na temat przenikania się polityki i gospodarki. Dalsze rozdziały poświęcone są zagadnieniom ściśle politycznym jak propagandzie, kwestji zbrojeń i rozbrojenia, Lidze Narodów, a wreszcie stosunkowi obecnych Niemiec do świata. Autor odnosi się do Polski w sposób nie przynoszący mu zaszczytu. Książka nie daje naukowo wiele nowego; dostarcza interesujących przykładów z dziedziny polityki. Strona kartograficzna w całości pod znakiem metod, użytkowanych w „Zeitschrift fur Geopolitik“.

W. O.

Sokołowski Marjan, Ochrona Przyrody w szkole. Wartość idei ochrony przyrody w wychowaniu i kształceniu młodzieży. Wydawnictwo Państwowej Rady Ochrony Przyrody Nr. 11, Kraków 1927, str. 109. W dwudziestu i czterech listach zawarł autor to, co jego zdaniem każdy szermierz idei Ochrony Przyrody wiedzieć powinien. Leży przed nami książeczka wcale obszerna, której wartości nie można sprowadzać li tylko do roli arsenału argumentów. Zdaje mi się, że bardzo szczęśliwy pomysł ujęcia wywodów w listy, przyczynia się mocno do podniesienia jej waloru. Wszak poza sferą argumentu, a nawet i uczucia, do którego autor nie waha się odwoływać, leży sprawa podania tematu — powiedziałbym — wprost do rozmyślań nad niekiedy szkiecowo wtrąconemi uwagami. Książka pisana jest lekko, styl prawie wytworny, całość zasługuje na jaknajgorętsze polecenie. Żałować jedynie należy, że autor unikał w korespondencji materiału ilustracyjnego. Podniosłoby to niepoślednio propagandowy charakter rozprawki. Powyższa usterka da się jednak z łatwością usunąć w następnym wydaniu.

W. O.

Mondalski Wiktor. W sprawie łatwiejszych regionalnych badań naukowych (ze szczególnem uwzględnieniem województwa Poleskiego). Wydawnictwo „Poleskiego Towarzystwa Naukowego“ w Brześciu nad Bugiem Nr. 1. Nakładem „Kresów Ilustrowanych“ 1927, str. 46. Broszura p. Mondalskiego zmierza do wykazania, ile najrozmaitszych dziedzin nauki i życia codziennego leży odłogiem, na których zaś można owocnie pracować. Autor, opierając się na obserwacjach, poczynionych na znanym mu terenie, podnosi zagadnienie w sposób szerszy, nadając dzięki temu i dziełku charakter bardziej — żeby tak powiedzieć — publiczny. Całość napisana poprostu bezpretensjonalnie, czyni jaknajlepsze wrażenie. Książeczka ta winna się znaleźć w rękę każdego rozsądnego człowieka, dla którego samo „przeżycie życia“ nie jest ideałem.

W. O.

VII. Literatura. (Littérature).**Literatura polska (Littérature polonaise).****Polska — Ludność (Pologne. — Population).**

Alter L., Wychodźstwo żydowskie, Kwartalnik Inst. Nauk. do Badań Emigr. i Kolon., nr. 1, 1926.

Babiński W., Uwagi odnośnie do linii rozwojowej wychodźstwa polskiego, ibd.

Brzeziński T., Opieka kulturalna nad wychodźcami, ibd.

Bykowski Jaxa Ludwik, Przyczynek do znajomości ras wśród naszej młodzieży szkolnej, Additional Remarks on the Knowledge of Human Races among our Schoolyouth, Kosmos 1926, str. 935—940.

Derengowski Jan, Ruch migracyjny pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi, Statystyka Pracy 1927, IV, z. 1, str. 38—60.

Gadomski F., Statystyka emigracyjna, Kwartalnik Inst. Nauk. do Badań Emigr. i Kolon., nr. 1, 1926.

Gluziński Józef, Taniec i zwyczaj taneczny, Lwów, Ossolineum 1927, 8°, str. 227.

Junosza Juljan, Emigracja polska we Francji, Naokoło Świata 1927, nr. 40, str. 6—22.

I. W. Kosmowska, Postęp kulturalny wsi polskiej, Naokoło Świata, nr. 39, str. 5—20.

Krzywicki L., Wychodźstwo do Algieru, Kwartalnik Inst. Nauk. do Badań Emigr. i Kolon., nr. 1, 1926.

Kubijowicz Włodzimierz, Życie pasterskie w Beskidach Małopolskich, Prace Komisji Etnograficznej P. A. U., N. 2, Kraków, P. A. U. 1927, 8°, str. 64, 2 mapy, 12 fotogr.

Lebzelter Wiktor, Czaszki z kurhanów w Siemakowcach w Polsce, Kosmos 1926, str. 944—945.

Łagoda Jan, Ruch naturalny ludności w woj. poznańskim, pomorskim i śląskim od 1920—1925 r., Mouvement naturel de la population dans les départements de Poznań, de Pomorze et de Silésie 1920—1925, Kwart. Statyst., Revue trim. d. statistique 1927, IV, 2, str. 345—380.

Łagoda Jan, Urodzenia wielorakie 1920—1925, Naissances multiples 1920—1925, ibd, str. 380—381.

M. Kr., Ruch migracyjny w 1926 r., Przemysł i Handel 1926, z. 26, str. 879—880.

Pankiewicz M., W sprawie wychodźstwa do Sao Paulo, O. z „Wychodźcy“, Warszawa, Polskie Tow. Emigracyjne, 1926, 8°, str. 102.

Pawłowski Stanisław, Mapa Kościoła rzymsko-katolickiego w Polsce, 1:150000, Lwów, Atlas 1927.

Pawłowski Stanisław, O rozmieszczeniu ludności polskiej w województwie Pomorskim, Sur la répartition de la population polonaise dans la voivodie de Pomeranie, Badania geogr. nad Polską Północno-Zachodnią, Wydawnictwo Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego, z. 2—3, Poznań 1927, str. 89—103.

Ruch naturalny ludności w woj. zachodnich i śląskich za rok 1925, Mouvement naturel de la population dans les départements

de l'ouest et en Silésie en 1925, Kwartalnik Statyst. 1926, III, z. 4, str. 657—658.

Simon G., Kilka uwag o dalszych celach polskiej polityki emigracyjnej, Kwartalnik Inst. Nauk. do Badań Emigr. i Kolon. nr. 1, 1926.

Szawlewski M., Ludność, emigracja i przeludnienie w Europie powojennej, Ekonomista 1927, II i III, str. 76—114.

Szawlewski M., Polityka emigracyjna (Wykłady), Warszawa, Sekcja Wyd. Stow. Słuchaczy Szkoły Nauk Polit., 1926, str. 112 (litogr.).

Toeplitz Teodor, Z Düsseldorfu i Essen, Planowanie regionalne, charakter osiedli mieszkalnych w Essen, Samorząd Miejski 1926, grudzień.

Ulbrich-Kudelska Irena, Człowiek młodszego paleolitu, Der Mensch des jüngeren Paleolithikums, Kosmos 1926, str. 776—860.

Zaborski Bogdan, O kształtach wsi w Polsce i ich rozmieszczeniu, Kraków, Polska Akad. Umiejętności 1926, 8°, str. 121.

Polska. — Komunikacje (Pologne. — Les voies de communication).

Bator B., Węzeł gdański, Kwartalnik Inst. Nauk. do Badań Emigr. i Kolon., nr. 1, 1926.

Borowski L., Komunikacje lądowe w województwach wschodnich, Prace Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Ziem Wschodnich, Warszawa, z. 1, 1927.

Bosiacki B., Polskie drogi wodne na Wschodzie, ibd.

G. I., Wyniki eksploatacji P. K. P. w 1926 r., Przemysł i Handel 1927, z. 26, str. 890—892.

G. I., Jak wpływa rozwój sieci kolejowej na gęstość przewozów, ibd., z. 28, str. 964—966.

Harcavi Georges, La Pologne et les communications européennes, O. z Revue générale des chemins de fer, nr. VI, 1925, Paris—Dunod 1925, str. 24.

Jaskólski I., Żegluga na Wiśle, komunikacja wodna i kolejowa, Gazeta Bankowa 1927, nr. 1.

Kostrzewski J., Zarys rozwoju badań przedhistorycznych w Polsce w latach 1875—1925, Kraków 1928, 8°, str. 14.

Lachowicz St., Spadki na drogach leśnych, Las Polski 1927, nr. 5, str. 159—163.

Nelard O., Kolej żelazna z Kamienia Koszyrskiego na północ, Prace Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Ziem Wschodnich z. I.

Olszewicz Waclaw, Znaczenie dróg wodnych i kanałów dla Polski, Ekonomista 1927, II i III, str. 115—121.

Siebeneichen Alfred, La Pologne et le developpement du port de Dantzig, Paris, Gebethner i Wolff (La Pologne Contemporaine, Bibliothèque historique, économique et littéraire II), 8°, str. 91.

Skałka Józef, Nasze najpilniejsze zadania komunikacyjne, Przemysł i Handel 1927, z. 10, str. 602—605.

Tillinger T., Przyszłe drogi wodne na Ziemiach Wschodnich, Prace Instytutu Badania Stanu Ziem Wschodnich, z. I.

Tillinger T., La voie navigable transeuropéenne à travers la Pologne et son importance au point de vue du trafic international, Bruxelles 1926, 8°, str. 20.

Ziemska Jóta, Rzut oka na drogi żelazne i zwykłe w województwie Poznańskim, Les chemins de fer et les routes dans la voïvodie de Poznań, Badania Geogr. nad Polską Północno-Zachodnią, Wydawnictwo Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego, Poznań 1927, str. 103—129.

Polska. — Życie gospodarcze (Pologne. — La vie économique).

Antoniewski St., Przychód kasowy drobnych gospodarstw rolnych (w Polsce), Przemysł i Handel 1927, z. 17, str. 578 - 580.

Boniecki Michał, Nasiennictwo i handel nasienny w Polsce przed i po wojnie, Production et commerce des graines en Pologne, Rocznik Wyższej Szkoły Handl., Warszawa 1927, t. III, str. 1—133.

Borowska Marta, Sady (w Polsce), Statistique des vergers, Kwart. Statyst., Revue trim. d. Statistique 1927, IV, 2, str. 325—337.

Czerwiński M., Obecny stan sprawy meljoracyj rolnych w Polsce, Inżynierja Rolna 1927, nr. 3, str. 129—143.

Freymark Hermann, Schlesiens Bedeutung für die deutsche Wirtschaft und Kultur, Wrocław—Schatzky 1926, 4°, str. 40.

Gołębiowski A., Polska produkcja i wywóz w latach 1923—1926, Przegląd Gospodarczy 1927, nr. 1.

Gospodarka elektryczna w Polsce pod redakcją inż. M. Kuźmickiego, Warszawa 1925, Wyd. Związku Elektryczni Polskich, 8°, str. 564.

Górski J., Widoki ekspansji polskiej w Turcji, Poznań 1926, 8°, str. 15.

Guttman Fritz, Polnische Wirtschaftsprobleme, Poznań, Kosmos 1926, str. 62.

Jura Albin, Potrzeby gospodarstw podgórskich, Przemysł i Handel 1927, z. 20, str. 656—659.

Krawulski Leonard, Wywóz zwierząt i mięsa, jego braki i środki zaradcze na nie, ibd., z. 16, str. 499—504.

Ludkiewicz Z., Sprawa zagospodarowania Polesia, Rolnik-Ekonomista 1927, nr. 5.

Łocikowski Mieczysław, Wybór materiału budowlanego w zależności od warunków miejscowych, Inżynierja Rolna 1927, nr. 2, str. 106—111.

Możliwość eksportu polskiego do Australji, Przemysł i Handel 1927, z. 28, str. 960—961.

Popławski Cez., Możliwość rozwoju produkcji zbożowej w Polsce, ibd., z. 20, str. 646 - 647.

Prokopowicz M., Meljoracja Polesia w świetle ustawodawstwa wodnego i meljoracyjnego, Prace Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Ziemi Wschodnich, Warszawa 1927, z. 1.

Ptaszycki Mieczysław, Z dziejów kartografji torfowej w Polsce, Inżynierja Rolna 1927, nr. 3, str. 165—175.

Rocznik handlu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej, *Annuaire du Commerce extérieur de la République Polonaise* 1924—1925, Warszawa G. U. S. 1927, 4°, str. 339.

Siedlecki Michał, *Postulaty rybactwa polskiego*, *Morze* 1926, nr. 6 i dalsze.

Sienkiewicz K., *Ogólny rzut oka na stan sadów w ziemi wileńskiej*, *Tyg. Rolniczy* 1927, nr. 7—8.

Staff prof., *Potrzeby rybactwa w Polsce*, *Przemysł i Handel* 1927, z. 21, str. 693—696.

Sujkowski Antoni, *Porównywalność danych statystycznych handlu zagranicznego w różnych państwach*, *Au sujet de la comparabilité des statistiques du commerce extérieur dans les divers pays*, *Kwartalnik Statyst.* 1926, III, z. 3, str. 376—385.

Szturm de Sztrem Edward, *Ku obliczeniu produkcji przemysłowej*, *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 1927, z. 2, str. 116—123.

Szturm de Sztrem Edward, *Statystyka sadów owocowych*, *Kwartalnik Statystyczny* 1927, IV, z. 2, str. 325.

Szturm de Sztrem Edw., *Ceny ziemi*, *Prix de terre*, *ibid.*, str. 338—344.

Scibor Waław, *Zbiór i sprzedaż chmielu w r. 1926*, *Przemysł i Handel* 1927, z. 21, str. 696—697.

Tokarski J., *Problem fosforu w Polsce*, *Kosmos* 1927, I, str. 44—50.

Trojanowski W., *Zagospodarowanie bagien w województwach wschodnich*, *Prace Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Ziemi Wschodnich*, Warszawa 1927, z. I.

Turski M., *Państwowy Instytut Eksportowy*, *Przemysł i Handel* 1927, nr. 37, str. 1237—1241.

Wręb, *Jak związać Polesie z Polską*, *Głos Prawdy* 1927, *Tyg.*, nr. 204.

Żebrowski K., *Reforma rolna a produkcja rolnicza*, *Gazeta Rolnicza* 1926, nr. 48.

Polska. — Geografia wojskowa, polityczna, historyczna (*Pologne. — Géographie militaire, politique et historique*).

Gertlerówna Jadwiga, *Geografia krakowska w epoce Kollątaja*, *Wiad. Geogr.* 1927, z. VI.

Grünsberg S., *Polska i Rumunja*, *Politiko-ekonomiczeskije oczerki*, Moskwa, „*Krestjanskaja Gazeta*“ 1926, 5°, str. 45, 3 ilustr., dodatek do czasop. „*Izba czitalnoja*“, nr. 23.

Hansen Ernst, *Polens Drang nach Westen*, Berlin, Kohler 1927, str. 64.

Kozierowski Stanisław, *Pierwotne osiedlenie dorzecza Warty od Koła do Ujścia w świetle nazw geograficznych*, Poznań, Instytut Zachodnio-Słowiański 1926, str. 136.

Redaktor odpowiedzialny: prof. Ludomir Sawicki.

Nakładem Księgarni Geograficznej „ORBIS“, Kraków-Dębniaki, Barska 41.

Odbito w Tłocznicy Geograficznej „Orbis“ w Krakowie pod zarządkiem M. Baranowskiego.